

Beter leren lezen met close reading

Hoe maak je de close reading-aanpak
onderdeel van begrijpend lezen op jouw school?

Inhoud

1. Inleiding	pag. 3
2. Wat is close reading eigenlijk?	pag. 4
3. Implementatieplan maken	pag. 6
Vorbereiden	pag. 10
Uitvoeren	pag. 13
Evalueren	pag. 18
Bijsturen	pag. 20
4. Verantwoording	pag. 22

Auteur

Lotte Steen is oud-leerkracht en werkt nu voor Faqta als productontwikkelaar. Het afgelopen jaar was ze de stuwende kracht achter de ontwikkeling van een nieuwe begrijpend lezen-methode waarbij de close reading aanpak centraal staat. "Door vaak te herlezen en aandacht te geven aan woordenschat ontwikkelt iedere leerling een dieper tekstbegrip", zegt ze hierover. Daardoor helpt de aanpak leerlingen beter voor te bereiden op het leren op de middelbare school én op de rest van hun toekomst.

1

Hoe maak je de close reading-aanpak onderdeel van begrijpend lezen op jouw school?

Wanneer je close reading een vast onderdeel laat zijn van de begrijpend lezen-les, zul je zien dat de leesvaardigheid van je leerlingen met sprongen vooruitgaat. Maar er zal meer gebeuren. Moeten lezen wordt willen lezen. De leerlingen voelen zich minder geïntimideerd wanneer ze een complexe tekst onder ogen krijgen. Tijdens het vrij lezen verslinden ze de boeken die ze voorheen misschien lieten staan. Maar hoe ga je dat voor elkaar krijgen? Om je hierbij te helpen, hebben we dit handboek gemaakt.

Wat is close reading eigenlijk?

Voordat je begint met de implementatie van close reading, is het handig dat je enigszins een idee hebt van wat close reading inhoudt en welke positieve effecten deze aanpak op de leesvaardigheid van je leerlingen kan hebben, zoals je hieronder kunt lezen. Wees gerust: je hoeft hiermee nog geen ervaring te hebben. Laat staan dat je expert op het gebied van close reading bent. Dat komt namelijk 'vanzelf' wel wanneer je bezig gaat met het implementeren van de close reading-aanpak in je onderwijs.

Even opfrissen: close reading in het kort

Bij close reading lees je dezelfde tekst meerdere keren zodat je als lezer, ook van complexe teksten, een diepgaand tekstbegrip krijgt. Daarbij heeft het lezen iedere keer een ander doel. De eerste keer lees je de tekst om een globaal beeld te krijgen waar het over gaat. Vervolgens ga je lezen met als doel letterlijk begrip te krijgen van de tekst. Dat doe je onder andere door tijdens het lezen te zoeken naar antwoorden op vragen als wie, wat, waar, wanneer, waarom en hoe. Bij de derde keer lezen leg je de focus op de betekenis. Als lezer probeer je dan de hoofdgedachte van de tekst te begrijpen en te achterhalen wat de schrijver precies wil overbrengen.

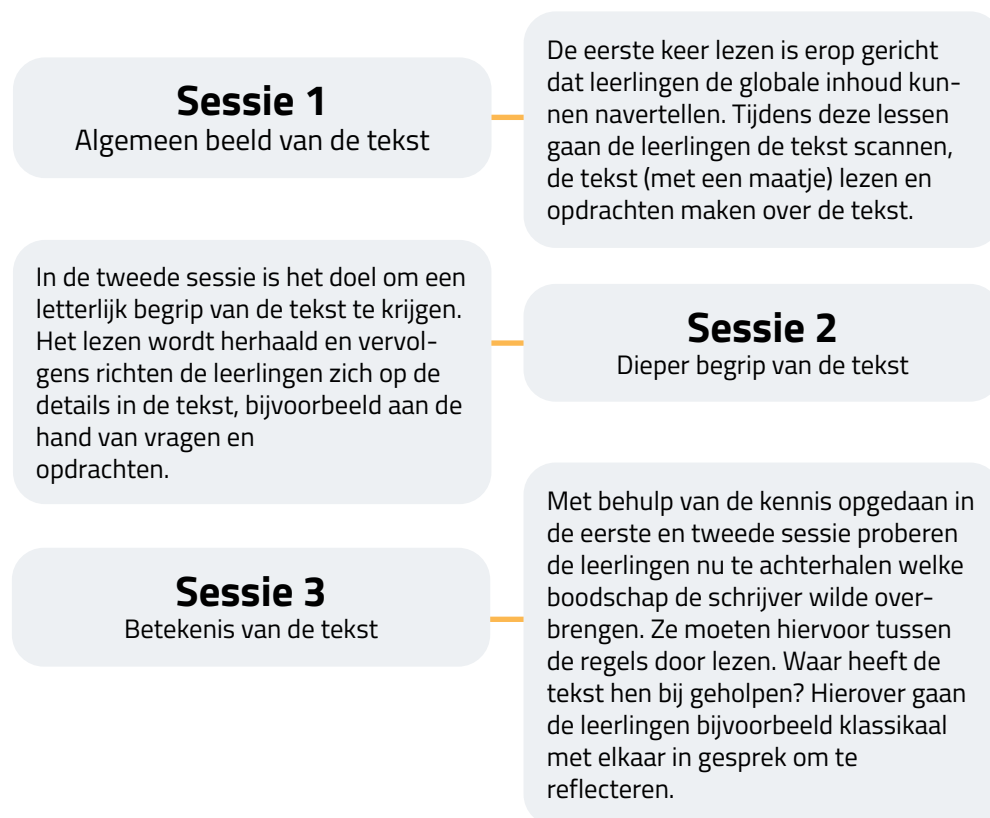

Meer weten over wat close reading is?

Ontdek aan de hand van deze informatieve whitepaper inhoudt, hoe je deze aanpak toe kunt passen in je begrijpend lezen-les en waarom het nou zo goed werkt bij begrijpend lezen.

[Download de whitepaper](#)

Bij close reading is interactie, tussen zowel leerlingen onderling als tussen leerlingen en de leerkracht, een belangrijk onderdeel dat bij iedere leessessie terug moet komen. Niet iedere tekst is geschikt voor deze aanpak. Het is belangrijk dat je authentieke en complexe teksten kiest; teksten die je ook in het dagelijks leven kunt tegenkomen. Op die manier halen leerlingen, die hun leesvaardigheden hebben ontwikkeld door middel van close reading, betere scores voor begrijpend lezen dan leerlingen die zich enkel richten op leesstrategieën.

Met het team close reading implementeren

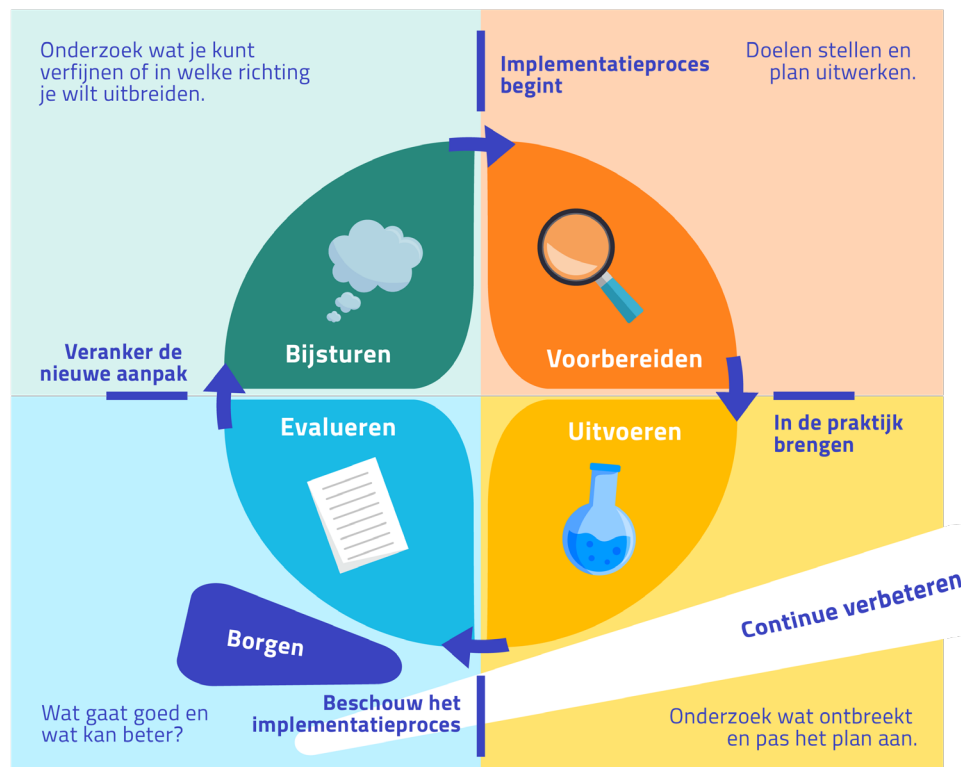
Wanneer je wil starten met iets nieuws, is het belangrijk dat je iedereen meekrijgt. Net zoals je je leerlingen pas echt aan het lezen kunt krijgen wanneer ze willen lezen, geldt dit ook voor je team. Je wilt dat ze enthousiast zijn en de voordelen ervan inzien zodat ze de extra inspanning, die het onherroepelijk gaat kosten, ervoor over hebben. Kennis en ervaring delen is hierbij helpend. Je kunt hiervoor bijvoorbeeld ervaringen uitwisselen met andere scholen binnen de stichting of een onderwijsadviseur ter ondersteuning vragen. In dit handboek richten we ons op het maken en uitvoeren van het implementatieplan en gaan we ervan uit dat iedereen op zijn minst met open vizier naar de nieuwe aanpak kijkt.

Vooraf: Over het implementatieproces

Voor het invoeren van de close reading-aanpak, of het verrijken van je begrip van lezen-lessen met deze aanpak, maken we in dit handboek gebruik van de cirkel van Deming. William Edwards Deming, een Amerikaanse statisticus, richtte zich tot het management van diverse Japanse bedrijven waarin hij stelde dat verbetering van kwaliteit zal leiden tot een vermindering van uitgaven en tot een vermeerdering van productiviteit en marktaandeel.

Meerdere Japanse producenten pasten zijn technieken toe en ervoeren een nieuwe internationale vraag naar Japanse producten. Het originele proces van Deming gaat uit van vier fases die in een cyclus worden doorlopen: Plan, Do, Study en Act (PDSA).

In het geval van de implementatie van close reading, en omdat we het voor de duidelijkheid zoveel mogelijk in het Nederlands willen houden, ziet onze kwaliteitscirkel van Deming er iets anders uit:

Figuur 1.1: Gebaseerd op: <https://deming.org/explore/pdsa/>

De kwaliteitscirkel van Deming is van oorsprong bedoeld om problemen op te lossen dan wel verbeteringen aan te brengen. Wat betreft close reading kijken we er net even anders naar. We zetten dit proces in om doelen te bereiken. De cyclus wordt daarbij een aantal keer herhaald zodat alle onderdelen optimaal geïntegreerd kunnen worden in de dagelijkse praktijk. Niet alles hoeft daardoor in één keer perfect te gaan.

Deze kwaliteitscirkel helpt je om het overzicht te houden, je doelen voor de langere termijn te bewaken en aan te passen aan een veranderende werkelijkheid. We vatten het proces hieronder eerst samen met betrekking tot een verandering in je aanpak zoals een andere manier van begrijpend lezen-onderwijs geven. Daarna werken we deze stappen gedetailleerder uit, geïllustreerd aan de hand van praktische voorbeelden.

Wie maken het plan?

Welke verandering je binnen het onderwijs ook wil doorvoeren, je kunt het nooit alleen. Dat maakt het juist ook leuk. Samen geef je de close reading-aanpak een plek binnen jullie begrijpend lezen-onderwijs. En daar ga je ook samen de resultaten van zien. Hieronder hebben we de belangrijkste betrokkenen op een rijtje gezet, met een korte beschrijving van wat een ieder gaat doen. Hierbij willen we benadrukken dat niet alle taken per se zodanig verdeeld hoeven te worden. Vanzelfsprekend kan dit ingevuld worden zoals het op jullie school het beste past.

Schoolleider

De schoolleider bewaakt de kwaliteit van het onderwijs. Taken binnen dit implementatieproces zijn bijvoorbeeld het aanstellen van een werkgroep en het maken van een planning voor trainingen en studiedagen.

Taalcoördinator

Deze persoon zal de werkgroep leiden. Voor de hand ligt dat dit de taalcoördinator is.

Expert-leerkracht

De expert-leerkracht op het gebied van close reading is verantwoordelijk voor de coaching van de rest van het team. Dit kan de **taalcoördinator** zijn. Voor training kan uiteraard een externe specialist ingezet worden.

Werkgroep

De werkgroep maakt een implementatieplan voor het eerste jaar. Daarbij richten ze zich vooral op praktische zaken en zoeken uit hoe de verschillende taken het beste over het hele team verdeeld kunnen worden.

Leerkrachten

De leerkrachten van groep 5 t/m 8 geven input tijdens besprekingen en evaluaties. Bij de leerlingen gaan zij actief op zoek naar feedback. Leerkrachten van groep 4 kunnen hierbij aansluiten als je eerder een (voorzichtige) start met begrijpend lezen maakt.

Leerlingen

Het is belangrijk om te weten te komen welk effect het close reading op de leerlingen heeft. Betrek de leerlingen bij het evalueren en reflecteren op het onderwijs.

Onderwijsadviseur

Afhankelijk van de situatie op de school kan een onderwijsadviseur ondersteuning bieden met trainingen, visievorming, implementatie, etc.

Implementatieplan maken

Zoals je hiervoor hebt gelezen, moet er, wanneer je begint met close reading, veel tegelijkertijd gebeuren. Dat zal heus niet in één keer goed gaan. Dat is dan ook de reden dat we gebruikmaken van de kwaliteitscirkel van Deming. Als je die inzet, zorg je voor een continue verbetering. Een kritische leerkracht zal zeggen: experimenteer ik dan niet op mijn leerlingen? In zekere zin wel. Maar aangezien we iedere nieuwe aanpak voor begrijpend lezen een verbetering vinden ten opzichte van bestaande methodes, zijn we ervan overtuigd dat zelfs experimenteren beter is dan hoe het nu is. En door deze gids te volgen, kom je goed beslagen ten ijs.

Liever een snelle route met ondersteuning?

Inmiddels zijn er in Nederland meerdere methodes voor begrijpend lezen beschikbaar waarin de close reading-aanpak centraal staat. Staar je echter niet blind op het begrip close reading alleen, zoals we ook in deze implementatiegids aangeven. Kennisopbouw, bijvoorbeeld door een koppeling met wereldoriëntatie, en aandacht voor aansluitende leesboeken zijn minstens net zo belangrijk om kwalitatief hoogwaardig begrijpend lezen-onderwijs te bewerkstelligen. Met behulp van het **Kwaliteitskader Leermiddelen Taal** van de PO Raad kun je stap voor stap samen de verschillende leermiddelen evalueren en ervoor zorgen dat je klaar bent voor de nieuwe kerndoelen. Daarbij kun je natuurlijk niet zonder het trainen van je onderwijsteam. Een onderwijsadviseur kan jullie hierbij ondersteunen.

Wat ga je doen?

Er zijn een aantal zaken waarmee je aan de slag zal gaan.

- **Geschikte teksten:** Belangrijk bij close reading is het kiezen van geschikte teksten. Deze moeten voldoende complex zijn en bij voorkeur aansluiten op onderwerpen die op dat moment al behandeld worden in de klas.
- **Vorbereiding::** Daarnaast zul je, vooral in het begin, tijd moeten inruimen voor het voorbereiden van de lessen.
- **Training:** Maar dat is geen probleem voor je omdat je weet wat er van je verwacht wordt. Daarvoor heb je immers een training in close reading gevolgd of je er middels verschillende artikelen en boeken in verdiept.
- **Borgen:** Besteed ook voldoende aandacht aan het borgen van de nieuwe aanpak. Documenteer zaken, zoals de teksten die je hebt uitgezocht, zorgvuldig zodat je jijzelf en je collega's steeds eenvoudiger aan de slag kunnen. Dit doe je gezamenlijk met een centraal systeem zodat het gemakkelijk overdraagbaar is.

Fase 1: Voorbereiden

Nu duidelijk is wie welke rol speelt bij de implementatie van de close reading-aanpak, kunnen we van start met de eerste fase in de cyclus: het voorbereiden.

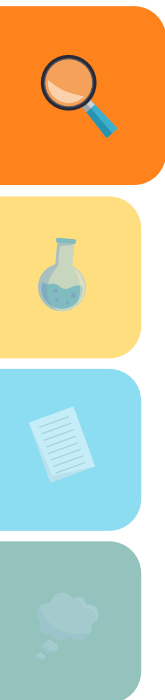
Coördinator en werkgroep aanstellen

Het proces begint met het aanstellen van een coördinator. Dit zal in bijna alle gevallen de **taalcoördinator** zijn, die op zijn beurt weer de **werkgroep** zal samenstellen. Mocht er binnen het team al iemand met kennis van close reading zijn, dan is die persoon vanzelfsprekend ook geschikt als coördinator. Op zijn minst wordt diegene lid van de werkgroep.

Hoe de werkgroep vervolgens de implementatie van close reading vorm gaat geven, is afhankelijk van de voorkeuren binnen de school en de mogelijkheden die er zijn. Dit is aan de werkgroep om te bepalen. Hieronder schetsen we kort een aantal mogelijkheden.

Implementeer close reading als een nieuwe methode

Het invoeren van de close reading-aanpak bij begrijpend lezen kun je aanvliegen als het implementeren van een nieuwe methode. In de laatste periode van het jaar ga je met alle klassen de nieuwe aanpak uitproberen. Op deze manier kun je rustig beginnen. Zowel voor de **leerkracht** als de **leerlingen** kan dit prettig werken. Eventuele knelpunten kun je al verhelpen voordat de aanpak een vaste plek krijgt in de klas. Om praktische redenen voor de leerlingen zou je groep 8 daarbij in eerste instantie achterwege kunnen laten. Houd er dan wel rekening mee dat de leerkracht van groep 8 wel meegenomen moet worden in de voorbereiding en trainingen.

Omdat ook de leerlingen nog onbekend zijn met close reading, kun je overwegen om het gefaseerd in te voeren. Dan begin je met groep 5 en komt er ieder jaar een groep bij. Nadeel hierbij is dat je ieder jaar ook weer leerkrachten moet opleiden in de aanpak en dat je per definitie vier jaar bezig bent voordat de nieuwe vorm van begrijpend lezen volledig is geïntegreerd in je onderwijs. Het grote voordeel van gefaseerd invoering is dat alle betrokkenen kunnen wennen aan de nieuwe aanpak.

Beginnen met close reading kan namelijk net zo complex zijn als de teksten voor close reading zelf. Alles lijkt met elkaar samen te hangen. Net zoals de leerlingen meerdere keren moeten herlezen om de tekst volledig te doorgronden, geldt dit ook voor jullie als team met betrekking tot close reading zelf. Jullie zullen de aanpak stapsgewijs in moeten voeren en vooral accepteren dat niet alles in één keer perfect zal zijn. Als leerkracht zul je moeten leren wat close reading inhoudt, hoe je een tekst modelt, aan welke eisen een geschikte tekst moet voldoen en hoe je deze kunt laten aansluiten op bijvoorbeeld wereldoriëntatie.

Studiedagen en trainingen inplannen

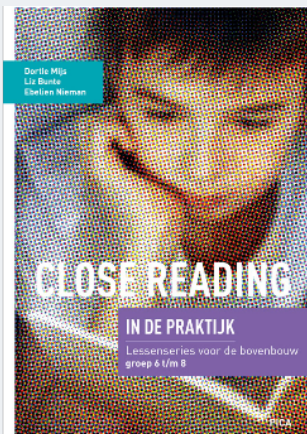
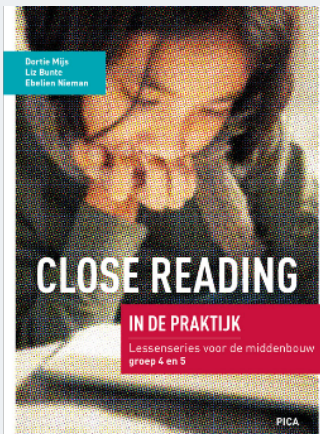
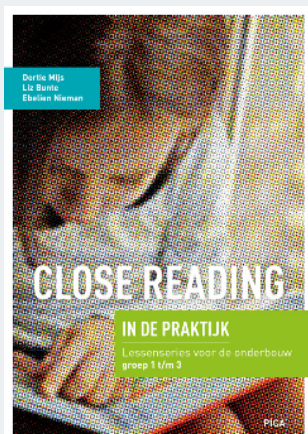
Wanneer je gaat beginnen met iets nieuws, wil je goed voorbereid zijn. Close reading is een aanpak die je moet leren kennen. Voordat je die echt onderdeel van je begrijpend lezen-onderwijs kunt maken, zul je moeten weten wat close reading is en hoe je dat in de praktijk moet brengen. Een training met het hele team is daarom niet alleen aan te raden, maar in veel gevallen zelfs noodzakelijk. Hiervoor zijn verschillende workshops en cursussen beschikbaar en je kunt dit zo uitgebreid doen als je wilt. Begin wel laagdrempelig. Je kunt het ook dicht bij huis zoeken. Misschien is er binnen de stichting wel een expert op het gebied van close reading aanwezig die je team hierbij door middel van een workshop op weg kan helpen.

Expert-leerkracht close reading

Als er nog geen **expert-leerkracht** binnen het team is, dan is het zeker aan te raden om iemand hiertoe op te leiden. Tijdens het implementatieproces is het namelijk van belang dat deze met de juiste bagage samen met het team lessen kan voorbereiden, observeren en feedbacken.

Observeren en feedbacken hoeft niet enkel door de expert gedaan te worden. Het is heel zinvol om dit met het hele team te doen. Neem een kijkje bij elkaar in de klas. Wat zie je? En welke lessen kun je daar samen uit trekken? Dit draagt bij aan een schoolcultuur waarin je als team van elkaar én met elkaar leert. Zet daar kijkwijzers voor in zodat je het gestructureerd aan kunt pakken. De visie die je met de school hebt ontwikkeld, gebruik je daarbij als referentiekader. Hoe zie je de visie nu al terug in de klassen? En wat is er nog nodig om die visie volledig tot uiting te laten komen?

Naast trainingen is er ook voldoende informatie over close reading te vinden. Bijvoorbeeld onze whitepaper over close reading is een goede introductie die je op weg kan helpen. Voor extra verdieping zijn de boeken [Close reading in de praktijk](#) van Dortie Mijs, Ebelien Nieman en Liz Bunte wat ons betreft echt een aanrader.

Fase 2: Uitvoeren

Vorbereiden en uitvoeren vloeien in elkaar over. Hier zien we het plan maken en het trainen van het team als voorbereiding; zodra het betrekking heeft op wat er in de klas gaat gebeuren, scharen we het onder 'uitvoeren'.

Lessen maken

De globale lijn van de lessen wordt grotendeels door de leden van de **werkgroep** bedacht zodat er rekening gehouden kan worden met bestaande programma's van andere vakken, themaweken of andere activiteiten waarop aangesloten kan worden. Wie, wat, wanneer en hoe varieert per school; hier is geen algemeen geldende invulling voor te maken. Op een grote school zullen niet alle leerkrachten direct betrokken zijn terwijl dat op een kleine school heel anders is. Bij het laatste zul je misschien ook niet alles in één keer kunnen doen en zul je meer gefaseerd aan de slag gaan waarbij telkens de focus iets wordt verschoven. Wel zijn er een aantal zaken die in alle gevallen gedaan moeten worden:

Geschikte teksten uitzoeken

Zoals gezegd, moet een close reading-tekst authentiek zijn en voldoende complex. Met authentiek bedoelen we dat het een tekst moet zijn die leerlingen in het dagelijks leven tegen kunnen komen en niet speciaal gemaakt voor een begrijpend lezen-les. Bijvoorbeeld een interview uit een tijdschrift, een (deel van) verhaal of een informatieve tekst die je vindt op internet.

Deze teksten moeten tegelijkertijd zowel complex zijn - de leerlingen gaan de tekst meerdere keren lezen en komen stap voor stap tot een volledig begrip - als passend bij het niveau van de leerlingen.

Het is aan te raden om met de teksten aan te sluiten op bijvoorbeeld wereldoriëntatie. Je bent dan gedurende enkele weken met hetzelfde onderwerp bezig. Dat biedt je de mogelijkheid om verschillende soorten teksten te kiezen.

Dat heeft als voordeel dat je kunt werken met naburige en schurende teksten. De leerlingen leren teksten vergelijken, evalueren en de boodschap beoordelen. Ze ontwikkelen daarnaast zo een nog bredere woordenschat. Uit ervaringen van verschillende leerkrachten weten we dat dit niet altijd in één keer zal lukken. Daarom evalueer je steeds wat je hebt gedaan, zoals we verderop zullen beschrijven.

Het kiezen van een geschikte tekst

Om een passende close reading-tekst te vinden voor jouw klas, kun je jezelf een aantal zaken afvragen aan de hand van deze checklist:

1. Sluit de tekst aan op de lees- en cognitieve vaardigheden van mijn leerlingen? Om deze vraag te beantwoorden, kun je jezelf de volgende vragen stellen:

- ☐ Zijn mijn leerlingen (lees)vaardig genoeg om de tekst te begrijpen?
- ☐ Kunnen mijn leerlingen de diepere betekenis uit de tekst halen?
- ☐ Helpt deze tekst bij het ontwikkelen van hogere denkvaardigheden bij mijn leerlingen?

2. Hebben mijn leerlingen voldoende voorkennis en ervaring voor deze tekst? Om deze vraag te beantwoorden, kun je jezelf de volgende vragen stellen:

- ☐ Snappen ze het leesdoel van de tekst?
- ☐ Sluit de tekst aan op de aanwezige achtergrondkennis van mijn leerlingen?
- ☐ Is de woordenschat van de leerlingen groot genoeg om de tekst te kunnen begrijpen?
- ☐ Kennen ze het tekstgenre en weten ze welke kenmerken daarbij horen?

3. Hoe zit het met de motivatie en betrokkenheid van mijn leerlingen? Om deze vraag te beantwoorden, kun je jezelf de volgende vragen stellen:

- ☐ Zijn ze gemotiveerd genoeg om de tekst, zowel wat betreft onderwerp als schrijfstijl, te lezen?
- ☐ Hebben ze genoeg doorzettingsvermogen om deze tekst te lezen?

4. Passen de taakkenmerken bij het niveau van mijn leerlingen? Om deze vraag te beantwoorden, kun je jezelf de volgende vragen stellen:

- ☐ Hoe moeilijk zijn de opdrachten bij de tekst die ik bedenk?
- ☐ Zijn de leerlingen bekend met de opdrachten?
- ☐ Zijn de opdrachten voldoende gevarieerd?

Heb je een geschikte tekst gevonden? Documenteer dit dan zorgvuldig, inclusief de bijbehorende opdrachten, handleidingen en instructief, zodat jij er zelf, of een collega, later gemakkelijk weer mee aan de slag kan.

Kennis opbouwen: Aansluiten op andere vakken

Wanneer leerlingen al bekend zijn met een onderwerp, zullen zij nieuwe informatie gemakkelijker tot zich nemen. Daarom is het belangrijk aan te sluiten op de thema's van andere vakken of activiteiten waar de leerlingen al mee bezig zijn. Hun motivatie zal hierdoor groter zijn. Ze zijn nieuwsgierig en willen meer weten over een onderwerp. Begrijpend lezen wordt dan een vaardigheid die ze willen beheersen in plaats van een schoolvak waar ze tegenop zien. Omdat we een groot voorstander zijn van thematisch werken, vinden we het logisch dat begrijpend lezen samenhangt met bijvoorbeeld wereldoriëntatie. Daardoor kun je dieper ingaan op de stof die ze voor dat vak moeten beheersen, waardoor hun kennis nog verder vergroot wordt, net als hun woordenschat.

Een bijkomend doel van een andere manier van begrijpend lezen geven, is de leesmotivatie bij je leerlingen vergroten. Immers, hoe meer je leest, hoe beter je het kunt. Daarom is het aan te raden om boeken uit te zoeken die passen bij het thema dat je in de klas behandelt. Je wilt je leerlingen daarbij kennis laten maken met een breed scala aan boeken. Je hebt zelf immers ook een voorkeur voor wat je leest; van romans tot tijdschriften en van informatieve boeken tot poëzie. Onderschat het voorlezen niet. En het daarna bespreken van wat je gelezen hebt. Voorlezen heeft namelijk een groot positief effect op taalverwerving en het ontwikkelen van tekstbegrip.

Lessen voorbereiden

Iedere close reading-sessie ga je als **leerkracht** de tekst modellen waarbij je jouw gedachteproces tijdens het lezen voordoet. Dit is iets wat je moet voorbereiden. Modellen is een vaardigheid die je gaandeweg steeds beter zal gaan beheersen. Daarnaast is bij close reading de interactie tussen leerkracht en de leerlingen, en de leerlingen onderling, niet te onderschatten.

Een ander onderdeel van een begrijpend lezen-les zijn passende opdrachten waarmee de leerlingen hun begrip van de tekst vergroten. Dit zijn niet alleen de voor de hand liggende tekstgerichte vragen waarmee je gewoonlijk de kennis van een tekst toetst. Minstens zo belangrijk is het leren maken van een woordweb, mindmap of een samenvatting waarmee leerlingen tot een dieper begrip van de tekst kunnen komen.

Tekst A

**Kunnen we ons nog een wereld zonder kaarten voorstellen?
(of een wereld zonder anderen?)**

Van jongs af aan leren we waar we zijn, waar anderen zich bevinden en hoe lang we onderweg zijn tot we samen kunnen zijn. We worden overspoeld door beelden, kaarten en voorstellingen van de wereld waardoor je je niet makkelijk kunt voorstellen hoe het zou zijn om in een wereld zonder kaarten te leven (zelfs met heel veel fantasie ...). Maar vroeger was die wereld zonder kaarten de realiteit en als je er even bij stilstaat, vraag je je al gauw af: zouden mensen van toen zich kunnen indenken dat er meer was dan het land onder hun voeten? Een andere wereld die zij nog niet kenden?

⑤

⑩ Dat is zeker niet makkelijk zonder enige kennis vooraf: hoe kun je je iets voorstellen wat je nog nooit hebt gezien? Wat ver weg en anders is? Zeker als er geen verhalen zouden zijn geweest. Geruchten, legendes, sprookjes en mysteries ... Verhalen zetten ons aan het denken over wat nog niet bestaat, laten ons zien wat we nog niet eerder hebben gezien en we worden vaak rusteloos van deze beelden: ze schudden ons wakker! En als we eenmaal wakker zijn,

⑮ kan onze nieuwsgierigheid soms zo sterk zijn dat we erdoor uit onze bubbel worden gelokt, de wijde wereld in.

(Dus: daar gaan we dan!)

Je hebt vast wel eens gehoord dat wij mensen een grenzeloze fantasie hebben. Net als onze verbeelding kende de wereld vroeger ook geen grenzen, omdat we nog niet wisten waar ze lagen. Als we niet weten waar iets begint of eindigt, is alles onduidelijk, onmetelijk. We weten niet goed wat iets is.

②⑦

Om te weten hoe de wereld in elkaar steekt, hebben we haar kriskras moeten doorkruisen, ontdekken wat onbekend was, vinden wat verscholen lag. We moesten verborgen wegen openbreken, nieuwe mensen, dieren en planten leren kennen. Met onze nieuwsgierigheid en enthousiasme voor het avontuur moesten we onze angst verdrijven. Angst voor het onbekende. Angst om niet terug te kunnen keren. Angst voor wat ons zou kunnen overkomen. Hoe is het allemaal begonnen? We weten het niet. We kunnen het ons slechts inbeelden.

②⑨

(Stel je eens voor ...)

De leerlingen van groep 7 lezen een tekst over hoe mensen vroeger op ontdekkingsreis gingen en zonder kaarten de wereld verkenden.

De eerste leessessie doet de leerkracht voor hoe de **leerlingen** het lezen van een tekst kunnen aanpakken. Vervolgens gaan de leerlingen samen met hun maatje lezen. Aan de hand van opdrachten bedenken ze waar de tekst in zijn geheel over gaat en per alinea.

Tijdens de tweede leessessie wordt er dieper in de tekst gedoken. De leerlingen gaan op zoek naar de hoofdgedachte en met dat in hun achterhoofd wordt de tekst opnieuw gelezen. Ze vatten de tekst samen, ze gaan onder andere na hoe de wereld er volgens de tekst voor de ontdekkingsreizen uitzag en wat de ontdekkingsreizen ons gebracht hebben. Om de leerlingen op weg te helpen, stel je coachvragen als: Wat hebben ontdekkingsreizen en kaarten met elkaar te maken?

De derde leessessie gaat nog een stapje dieper. De **leerlingen** bereiden zich voor op een klassengesprek. Dit doen ze door een korte presentatie te maken waarin ze in groepjes reflecteren op de hoofdgedachte van de tekst. Vervolgens bespreken ze hun bevindingen klassikaal.

Doe dit echt als team

Zeker in het begin is het maken van een goede begrijpend lezen-les waarbij je gebruik maakt van de close reading-aanpak veel werk. We raden het daarom af om dit als **leerkracht** individueel aan te pakken. Het cliché gaat hier op: vele handen maken licht werk. Ga daarom samen aan de slag waarbij je de taken verdeelt. Daarbij hoef je je niet met alle onderdelen bezig te houden.

Begin klein

Als **leerkracht** kies je de teksten uit en doe je voorstellen voor de leessessies en verwerking. Daarop geef je elkaar feedback. Plan hiervoor wekelijks tijd in met je bouw. Aan het eind van het schooljaar heb je dan een enorme verzameling met teksten en verwerking voor iedere groep. Op die manier bouw je het op en kun je dus ook klein beginnen. Zo houd je het overzichtelijk. Voor iedere sessie stel je één leerdoel op en bedenk je één tekstgerichte vraag. Daarbij bedenk je één verwerkingsvorm. Bij close reading hoef je namelijk niet iedere keer alle lagen uit een tekst te halen; je maakt keuzes in welke laag of lagen je per keer wilt bekijken.

Overleg met elkaar

Ervan uitgaande dat close reading voor bijna het gehele team nieuw is, kun je niet zonder regelmatig overleg. Je wilt van elkaar weten waar je tegenaan loopt, wat goed ging en of bepaalde opdrachten en teksten voor de leerlingen lastig of juist te gemakkelijk waren. Dit kan steeds in een kort overleg. Aan het eind van iedere serie lessen bespreek je met het hele team hoe het ging. Het initiatief hiervoor ligt bij de **werkgroep** .

Fase 3: Evalueren

Aan de hand van alle data die je over de uitgevoerde activiteiten hebt verzameld, ga je evalueren. Deze gegevens bestaan uit de gebruikte teksten, lesvoorbereidingen, verslagen van teambijeenkomsten, ervaringen tijdens trainingen en leerlingresultaten. Afwijkingen ten opzichte van het plan worden geïdentificeerd en verklaard. Aan de hand van de uitkomsten van deze fase wordt bepaald op welke elementen moet worden bijgestuurd. Dit moet zorgvuldig gedocumenteerd worden om het hele implementatieproces zo zuiver mogelijk te houden en omdat het een hulpmiddel is bij het verankeren van deze vernieuwing in je onderwijs.

Coaching

Voor close reading heb je als leerkracht vaardigheden nodig die je voorheen mogelijk nog niet bezat. Het is anders dan je gewend was en je mist mogelijk de zekerheden van je eerdere begrijpend lezen-lessen. Een voorbeeldles van een **expert-leerkracht** op het gebied van close reading kan dan helpen. Net zoals het samen ontwerpen van lessen. Daarmee bied je allereerst houvast, vervolgens heb je een duidelijk voorbeeld om feedback op te geven. Dit vraagt voornamelijk een tijdsinvestering van de expert-leerkracht en die zal daarvoor vrij gepland moeten worden. Van de individuele leerkracht wordt alleen verwacht dat die openstaat voor een observatie van zijn les, coaching en feedback.

Een kijkje in de klas

Tijdens stages kijkt er nog regelmatig iemand mee tijdens de les van de beginnende leerkracht. Maar daarna? Zelden. En dat is jammer omdat zelfs de meest ervaren leerkracht nog beter kan worden van feedback krijgen (en geven). Laat de **expert-leerkracht** daarom kijken in de klas. Maak een video-opname zodat je dit samen terug kan kijken. Zorg daarbij wel voor een veilige omgeving. Het advies is daarom om dit één op één te doen en de meer algemene ervaringen in de groep te bespreken. Om een groter effect te bewerkstelligen, observeer je een les die samen ontworpen is. De lesvoorbereiding is dan al gedaan, observeer, geef feedback en coach daarop.

Feedback halen

Het is dan ook belangrijk dat vanuit alle belanghebbenden feedback gehaald wordt. Als team doe je dit al geregeld tijdens de overleggen die je hebt. Dat de feedback goed geregistreerd wordt, is essentieel. Dat gaat gemakkelijk bij 'officiële' feedback als een enquête, maar wordt lastiger wanneer de reacties tussen neus en lippen door worden gemeld. Waar mogelijk zul je deze terugkoppeling over je onderwijsverandering zo veel mogelijk moeten regisseren.

Van leerkrachten

De feedback van de **leerkrachten** als team komt voornamelijk uit de evaluatierondes na afloop van iedere serie lessen. Deze kun je ook goed halen uit bijvoorbeeld coachingsgesprekken of tijdens studiedagen. Daarnaast zijn teamoverleggen een goede bron wanneer dit consequent vastgelegd wordt.

Van leerlingen

Aan het eind van een lessenserie is het een goed idee om de **leerlingen** te laten evalueren wat ze geleerd hebben en daarop te reflecteren. Zij krijgen daardoor meer eigenaarschap over hun leerproces, terwijl het jou de nodige informatie geeft over het effect van close reading op hun begrijpend lezenvaardigheden en hoe dat door de leerlingen ervaren wordt.

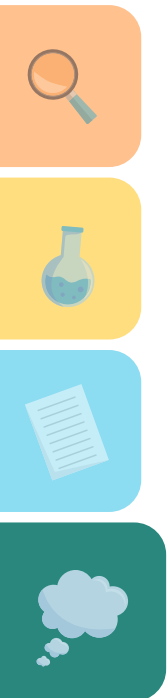
Fase 4: Bijsturen

De eerste drie fases van de implementatie zitten erop. Hoewel je op dit moment de eerste cyclus nog aan het afronden bent, kijk je hier alvast een beetje vooruit. Op basis van de evaluatie en analyses uit voorgaande fases stuur je bij. Voor de volgende cyclus van de kwaliteitscirkel zal een nieuw plan gemaakt moeten worden. Op welke vlakken wil je de aanpak bijschaven? In deze fase stel je jezelf vragen als: is iedereen voldoende vaardig in het modelen van een tekst? En: zijn de teksten die we gekozen hebben geschikt? Kunnen we nog beter aansluiten op andere vakken?

In deze fase is het essentieel om de behaalde resultaten te borgen, zowel voor de korte als lange termijn. Zo voorkom je een terugval en zorg je er tegelijkertijd voor dat een stevig fundament gelegd wordt. De lesvoorbereidingen voor volgend jaar liggen in grote lijnen klaar en waarschijnlijk hoef je alleen nog maar voort te borduren op wat je hebt en verfijnen. Wat er uit deze fase ook komt, het is altijd waardevolle input voor de nieuwe cyclus.

Werkgroep overleg

Aan het eind van een cyclus komt de **werkgroep** 🧑 voor het laatst bijeen. Zelfs als voor de nieuwe cyclus de werkgroep uit dezelfde personen bestaat. Er zullen namelijk nieuwe doelen gesteld worden en daar hoort een nieuwe werkgroep met een nieuwe opdracht bij. De werkgroep zorgt voor een overdracht naar de nieuwe groep en zal de behaalde resultaten doorgeven aan de **schoolleider** 🧑. Samen met de **taalcoördinator** 🧑 zal deze een nieuw doel bedenken voor het volgend schooljaar.

Documentatie

Door de resultaten en bevindingen te documenteren borg je de onderwijsvernieuwing, -verandering of -verbetering. Je wilt voorkomen dat kennis verdwijnt. Hoe zorg je ervoor dat kennis niet verdwijnt en de ontwikkeling niet stilvalt?

Dit kan op veel verschillende manieren. Het belangrijkste is dat je het doet. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij veel verschillende personen. Van de **schoolleider** mag verwacht worden dat die hier de voorwaarden voor schept in de vorm van een goed systeem. De leerkrachten leggen vast wat ze doen en gedaan hebben, zodat voor het nieuwe schooljaar alles al klaar is. Dit wordt door de **expert-leerkracht** gecoördineerd. Zo heeft iedereen hier zijn eigen rol in. Dit is niet alleen van belang om de voortgang in de gaten te houden en die op gang te houden, het zorgt er ook voor dat nieuwe leerkrachten gemakkelijker aan de slag kunnen. De teksten en lesvoorbereidingen liggen voor hen klaar en met een handleiding of door hen eventueel een workshop of training close reading te laten volgen, kunnen ze het snel in de praktijk toepassen.

Verantwoording

In de implementatiegids hebben we al een paar (onmisbare) bronnen om meer te weten te komen over close reading genoemd. Uiteraard lees je onze whitepaper [Close reading helpt je écht te begrijpen wat je leest](#) waarin we de verschillende facetten van close reading belichten en je helpen je eerste lessen te geven.

Voor een compleet beeld over hoe je close reading toe kunt passen in jouw klas en school, is wat ons betreft de serie [Close reading in de praktijk](#) van Dortie Mijs, Ebelien Nieman en Liz Bunte onmisbaar. Drie delen gericht op de onderbouw, middenbouw en bovenbouw met complete lessenseries.

Ontdek nu gratis ons thematische lesprogramma

Met de aanpak van Faqta kun jij eenvoudig beginnen met thematisch werken. Ontdek 6 weken lang hoe je verschillende vakken binnen één thema kunt laten aansluiten.

Gratis proberen

